

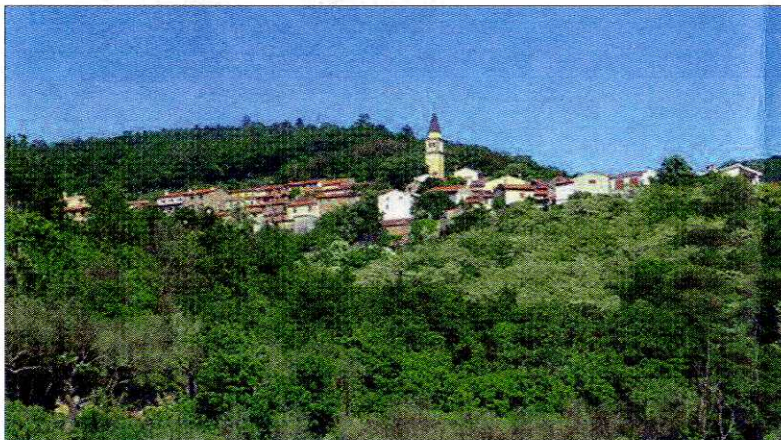
Ob 70-letnici požiga Mačkolj Očiščenje spomina in delo za mir

Objavljamo govor, ki ga je domačin Niko Tul imel pred nedavnim v cerkvi v Mačkoljah. Njegov poseg, ki je sledil sveti maši, je sodil med spominske pobude ob 70-letnici požiga vasi.

Ko sem sam pri sebi razmišljal, s kakšnimi besedami bi lahko predstavil namen svete maše, ki je bila darovana v spomin na vse žrtve vojnega nasilja in v priprošnjo za mir, sem v sebi začutil predvsem vprašanja. Požig naše vasi pred 70. leti je bil le "stranska škoda" ante litteram, primerljiv "stranski škodi" vseh pobitih civilistov in uničenih domov, ki označujejo večje in manjše spopade 21. stoletja? Z vidika vojaške logike so take žrtve dejansko postranske, ne-funkcionalne pri doseganju vojnih ciljev oz. zmagi.

Kdo je sovražnik? Je to "sovrag", pajdaš samega hudiča, kot nakazuje izvor te besede? So bile nebogljene ženske, otroci in starci tisto soboto 2. oktobra 1943 sovražniki nepremagljivega

Wehrmachta? Je bil koroški Slovenec, prisilno mobiliziran v nemško vojsko, sovražnik naših non, ki so poskušale rešiti svoje otroke in nekaj oblek iz grozečih hiš, ali so bili vsi samo nastopajoči v tragični igri vojne? Bili so vrstniki - če bi se njihove poti

srečale v različnih okoliščinah, bi se lahko celo zaljubili, se poročili in v Mačkoljah bi poleg Smotlakov in Tulov imeli tudi kakega Tischlerja ali Kališnika.

Kdo so resnični heroji? Tisti, ki so odšli, ali tisti, ki so ostali? Kaj ni-

so tisti "pravi" in "uradni" le lutke, ki jih takšna ali drugačna politična oblast uporablja in zlorablja za svojo trenutno korist, že naslednjo sekundo pa jih zavrzne na smetišče zgodovine?

Retorična vprašanja, morda? Verjemite mi, nič takega. Samo resnico bi rad odkril, zato da bi jo lahko nepotvrjeno posredoval svojim otrokom.

Rad bi se vživel v tedanje sovaščane, prav v tistem trenutku, da bi mi bilo tako lažje razumeti, koliko bolečino lahko občuti oseba, potem ko doživi v 20 letih

ne eno, ampak dve grozoti: najprej ti fašistična oblast odvzame dostojanstvo jezika, imena in naroda, potem ti nacistična vojska odvzame še imetje in toplino doma. Kakšno sled je vse tisto nasilje pustilo v dušah takratnih

otrok? Kaj vse se je vtisnilo v podzavest generacije mojih staršev?

Iščem odgovore. Nekaj podobnega berem v romanu Angel pozabe koroške pisateljice Maje Haderlap. Tako opisuje občutke svojega očeta ob osamosvajanju Slovenije: "Oče je ob grozeči vojni v Sloveniji skoraj izgubil glavo. Zgodaj popoldne opit poseda za kuhinjsko mizo in se pridruša, da tile spodaj v Sloveniji očitno ne vedo več, kaj pomeni vojna. (...) Spet se ga polastijo neznanji, dolgo zatajevani strahovi. (...) V neki knjigi berem o poznih posledicah vojnih travm in bolezenski pojem (...) skoraj v olajšanju pripišem očetu. (...) In vendar, ali lahko beseda za bolezen kaj spremeni? Je sploh mogoče razvozlati očetova stanja strahu?"

Vsi radi poudarjamo izreden zgled vzajemnosti in dostojanstva v tistem tragičnem oktobru izpred 70 let: nihče ni zapustil požgane vasi, skoraj vse družine so ostale, našle zatočišče pri sorodnikih ali sosedih. Svetli trenutki, ki sijejo v temo vojnih let, a ne morejo pregnati strahov, trpljenja, nemočne jeze. To so rane, ki bolijo bolj od strelnih. Rane preteklosti, ki jih ne moremo ali nočemo preboleti, so osnova sedanjih ter prihodnjih napak in zmot.

Nerazčiščena preteklost se žal ponavlja in rojeva novo zlo.

Navedem vam samo primer. Upokojeni general orožnikov Giancarlo Giudici se je v intervjuju iz leta 1991 takole spominjal: " (Il colonello) mi disse di mettere al muro e fucilare quindici altoatesini, mi grido ' di bruciare il paese, di radere al suolo Montassilone, arroccato in Val Fundres. No, non eravamo in guerra. Era il 12

***Radi pozabljamo,
ker smo prepričani,
da bo pozaba izbrisala
bolečino, a žal je res
prav obratno: rane
preteklosti lahko
ozdravi le spomin.***

settembre del 1964". Leta 1964 je bil Giudici le podpolkovnik, ukaza ni izpolnil in je bil zaradi tega kazensko premeščen. Nekaj pa je očitno: tudi v Italiji, 20 let po koncu druge svetovne morije, niso več vedeli, kaj je vojna.

Radi pozabljamo, ker smo prepričani, da bo pozaba izbrisala bolečino, a žal je res prav obratno: rane preteklosti lahko ozdravi le spomin. Spomin posameznika in spomin skupnosti, civilni spomin in ne vojaški spomin, spomin žrtev in ne spomin herojev. Spomin brez zmagovalcev in brez poražencev, brez retorike in pro-

pagandne navlake, spomin tolažbe in odpuščenja, v katerem ni prostora za mite ali revizijo.

Očiščenje spomina je predpostavka za skupno prihodnost, za pravo sožitje, ki je veliko več kot samo sobivanje.

Odpuščenje pa nam pomaga, da se spominjamo preteklih dogodkov brez jeze in maščevalnosti.

Če je pravi in dolgotrajni mir naš cilj, naj bodo svoboda, premoščanje sporov, vzajemna pomoč, spoštovanje in ljubezen do bližnjega naša pot. Zavestno in prepričano stopimo na to pot, da bomo lahko mir nosili v svojih srcih in ga delili z vsemi.

Papež Frančišek je pred mesecem dni, ob groznji vojaškega posega v Siriji, povabil ves svet k molitvi in delu za mir. Isto povabilo je

ponovil v Assisiju. V njegovem vabilu zvenijo Jezusove besede "Blagor tistim, ki delajo za mir..." [Mt 5, 9]. Za mir moramo namreč delati in se truditi. Mir ni pasivno sprejemanje krivic, še manj ponižna odpoved svojemu bistvu; delo za mir je zavedanje soodvisnosti in soodgovornosti vseh nas za sedanje in prihodnje življenje posameznika, skupnosti, celega človeštva, ne glede na barvo kože, na jezik, na ime boga, ki ga molimo ali pa ne, na kulturo, na imetje ali na zastave, pod katerimi se zbiramo. Mir je veliko več kot samo odsotnost vojne.